

POGOJI ZA RAZVOJ TURIZMA V GORNJEM DELU SELŠKE DOLINE

Gornji del Selške doline zajema zgornji del porečja Selške Sore; v glavnem gre za dolini Davščice in Sore, ki ju obdajajo vrhovi Blegoš, Porezna, Lajnarja in Ratitovca, visoki nad 1500 m. Pokrajina je zelo razgibana, saj od omenjenih dolin vodijo na vse strani grape, polne izvirov in potokov. Gozdna vegetacija pokriva 70 % površine, tj. 7300 ha. Gozdovi so večkrat prekinjeni s kmetijskimi kulturami. Davča je tipičen primer razložene vasi s posameznimi kmetijami. Na ostalem delu območja pa so lepo urejena, svojevrstna gorenjska naselja (Zali log, Potok, Sorica, Danje itd.), ki so ohranila svojo prvotno podobo še do danes. Obravnavana enota je razmeroma lahko dostopna, saj jo prepleta 54 km cest. Če upoštevamo še obstoječe poti in steze, znaša odprtost gozdov 33 m na ha. Ozemlje je prek Petrovega brda povezano s Primorsko, prek Soriške planine z Bohinjem in Jelovico, prek Martinj vrha s Poljansko dolino in skozi Železnike s preostalim delom Selške doline. S kratkim podaljškom ceste iz Potoka bi bila mogoča povezava s Črnim kalom in Blegošem. Mogoča je povezava tudi z zgornjo Poljansko dolino (Žetina, Leskovic), predvidena pa je tudi s Primorsko prek Cerknega. Ceste so pretežno makadamske in so zadovoljivo vzdrževane.

V obravnavani enoti Zali log je 5100 ha gozdov in je pripadajoče prebivalstvo pretežno navezano na dohodek iz gozda; 263 posestnikov seka povprečno po 15 m³ iglavcev in 11 m³ listavcev na leto, le trije izkoristijo vsako leto nad 100 m³ lesa. Gozdovi so razdrobljeni na 1569 parcel. Do 1 ha gozda ima 26 posestnikov, do 5 ha 79 posestnikov, do 10 ha 107 posestnikov; povpreček na posestnika znaša 13 ha gozda in pomeni največje povprečje med vsemi enotami gozdnega obrata. Lesna zaloga je 105 m³ iglavcev in 66 m³ listavcev na ha. Debelinsko razmerje je naslednje: 52 % do premera 30 cm, 44 % do 50 cm in 4 % nad 50 cm in kaže, da gre za gozdove, ki so potrebni nege. Podatek, da je v enoti 900 ha gozdnih zemljišč pretežno poraščenih z grmovjem in slabimi panjevci, opozarja, da so za melioracijo potrebna velika vlaganja. Gozdni posestniki dobijo vsako leto za les povprečno po 75 milijonov starih dinarjev (4-letni povpreček). Drugi vir dohodkov je kmetijstvo, ki je dalo leta 1968 37 milijonov starih dinarjev. Od tega odpade več kot 90 % na dohodek od živinoreje. Nadmorska višina nad 600 m, strmine in na drobno razparcelirana zemljišča v sedanjih razmerah onemogočajo intenziven razvoj te panoge. Drugih pomembnejših virov za služka ni.

Analiza prebivalstva je pokazala, da v vsaki hiši živijo povprečno le 4 ljudje, da se le eden aktivno ukvarja s kmetijstvom in gozdarstvom, da sta povprečno pri vsaki hiši dva neproduktivna člana (stari ljudje, otroci) ter da se

povprečno en član preživlja od dela zunaj posestva (v prostem času dela doma). Potrebno je upoštevati, da je v sosedni enoti Železniki, oddaljeni 15 km, zelo dobro razvita industrija.

Ozemlje obravnavane enote je bogato naravnih in kulturnih znamenitosti. Davška in Danjarska grapa ter številna potočja so izredno slikovita. Flora Ratitovca in Porezna je zelo bogata glede na količino in vrste. Živalski svet je pestro zastopan; za lov so dobri pogoji. Ledeniško oblikovana pokrajina pri Danjah in Sorici daje svojevrstno podobo. Posebna znamenitost tega ozemlja so bili skrilolomi nad Zalim logom, kjer so pridobivali strešno kritino, ki se je uporabljala po vsej Sloveniji. Na obravnavanem predelu se pestra geološka struktura zelo prepleta, zato nahajamo zelo raznovrstna tla in številne rastlinske združbe. Teren je razgiban in ponuja različne pokrajinske motive, ki jih je upodobila umetniška roka slikarja Groharja. Njegova rojstna hiša ter skromna spominska zbirka sodita med številne kulturne spomenike te pokrajine. Bogato kulturno preteklost izpričuje zbirka plastik ljudske umetnosti v župnišču v Sorici. Gotska podružnica sv. Marka v Spodnjih Danjah se po obliki in položaju izredno vključuje v pokrajino. Mikavna in zanimiva je stara arhitektura naselij in prebivališč. Etnografsko so zanimive poslikane kašče, zidani stebri kozolcev ter skrilaste strešne kritine. Zelo zanimive so Zgornje Danje, ki so med najvišjimi vasmimi v Sloveniji. Nekatere kmetije in predele sta upodobila slikar Grohar in pisatelj Tavčar. Stara gostilna v Podroštu je omogočila prvo srečanje dveh velikanov slovenskega ekspresionizma, Jakopiča in Groharja. V isti hiši je bila tudi stara, daleč na okoli znana kovačija (gozdarsko orodje).

Nekdanja rudarska mrzlica je zapustila sledove v Potoku, skozi katerega so tovorili železno rudo iz Poljanske doline v fužine na Selškem. Stari viri omenjajo celo fužino v Potoku, ki naj bi jo postavil furlanski podjetnik iz Železnikov.

Po vsej pokrajini so raztresena razna znamenja, ki pričajo o nekdanjih krajevno pomembnih dogodkih. Oblikovno in vsebinsko so zelo pestra, razmerno dobro ohranjena in vzdrževana. Zanimivi so tudi ostanki raznih gospodarskih naprav, ki jim je šele zadnji čas odvzel uporabnost. To so ostanki mnogih potočnih žag, mlinov in preprostih, toda domiselnih naprav za opravljanje raznih del na kmetijah. Krajevni običaji pri delu, počitku, zabavi in raznih dogodkih v domovih in vaseh prikazujejo izvirnost in bogato tradicijo tamkajšnjih prebivalcev, ki jim je življenjski prostor vtisnil izvirne značilnosti.

Mlajša zgodovina je zapustila v tem predelu številne širše pomembne spomenike narodne revolucije. Tu se je zadrževal Pokrajinski komite partije in OF za Gorenjsko, tu je bila podružnica znane bolnice »Franja«, tu je delovala pokrajinska komisija VOS, tu je bil sedež gorenjskega vojnega področja. Legendarna Prešernova brigada je bila ustanovljena pri »Marenkovcu« v Potoku. Omembe vredna je tudi partizanska tehnika pri »Španu« v Davči.

Turistična dejavnost se v obravnavanem predelu pojavlja šele v skromnih oblikah. Gosti so večinoma le prehodni, iz Primorske, Bohinja ali Ljubljane, zato so skromne gostinske in prenočitvene kapacitete le slabo izkoriščene. Nekoliko več stalnejših gostov je v planinskem domu na Soriški planini. Nadrobnejša študija pogojev za razvoj turizma pa nam pokaže, da v tem predelu obstajajo možnosti za uspešen razvoj te dejavnosti, zlasti kmečkega turizma s poudarkom na pokrajinski izvirnosti z domačim gorenjskim kmečkim okoljem, ki more mestnemu človeku omogočiti okrepitev. Približna kalkulacija za

primer, če bi vsaka hiša uredila 4 ležišča za turiste, nam pokaže, da bi za polovično prenočnino, kot jo sedaj plačujejo turisti na kmetih v sosednji Avstriji, pri 30 % zasedenosti (v Avstriji dosegajo do 40 %) dobili enak dohodek, kot ga dajejo sedaj les in kmečki pridelki skupaj.

Razvoj počitniške dejavnosti na podeželju je pogojen z naslednjimi okolnostmi: geografski položaj, naravne razmere, kulturno bogastvo itd.; gozd in urejeno okolje, ki nudita možnost za aktivno in pasivno rekreacijo; vedno večje zahteve človeka po fizičnem in psihičnem usposabljanju izven delovnega časa; naraščajoči življenjski standard — potovanja niso več luksuz; prosti čas postaja vedno aktualnejše socialno vprašanje; dobra komunikacijska povezanost posestev, vasi oziroma krajev; motoriziranost prebivalstva — dobra pokretnost; vedno težja prodaja kmečkih proizvodov; slabo izkoriščene stanovanjske možnosti na podeželju; majhne investicije za usposobitev prebivališč; izkoriščanje zaledja mestnega prebivalstva Slovenije in drugih republik, ki bo z naraščajočim standardom vedno bolj iskalo tudi takšne oblike porabe; izkoriščanje že obstoječih tokov turistov iz tujine, ki vsako leto potujejo skozi naše kraje; boljša izraba položaja turistično razvitejše sosedne Italije in Avstrije.

Od razvoja turizma na podeželju moremo pričakovati: vključevanje podeželja v terciarne gospodarske dejavnosti; nove oblike dela na posestvih, ki so zlasti pomembne za ženski spol, ki ga je sedaj najtežje pridobiti za življenje na kmetiji; povečanje dohodka na kmetijah od dopolnilnih oblik dela ter od porabe lastnih pridelkov, ki se vedno težje vključujejo v tržno gospodarstvo; dohodek od investicijskih vlaganj v stavbe in komunikacije; možnost donosne zaposlenosti tudi za starejše ljudi in za takšne z zmanjšano telesno sposobnostjo za težka kmečka dela; zmanjšanje migracije hribovskega prebivalstva in s tem ublažitev propadanja kmečkega okolja; pospeševanje specializacije v kmetijstvu; vzpostavljanje osebnih stikov je najboljši pogoj za spoznavanje ljudi in odstranjevanje problemov, ki nastajajo kot posledica nepopolne, enostranske in napačne obveščenosti prebivalstva; organska dopolnitev razvitejših turističnih centrov (Bled, Bohinj); ustvarjanje pogojev za zahtevnejše in donosnejše oblike turizma.

Načrt za razvoj turizma v obravnavanem primeru naj bi predvideval tri etape. Prva naj bi vsebovala: turistično izobraževanje prebivalstva in ohranitev ter označitev naravnih znamenitosti. V drugi etapi bi predvideli: vrednotenje določenih vasi, zaselkov ali kmetij glede možnosti za počitniško dejavnost; širjenje komunikacijske mreže (ceste, poti, steze) tudi s turističnega vidika; trasi-ranje izletov; ureditev parkirnih prostorov; ureditev kampingov; označitev komunikacij; organiziranje vodniške in posvetovalne službe. Za tretjo etapo bi določili investicije za vrednotenje pogojev turizma na Soriški planini.

Zusammenfassung

VORBEDINGUNGEN FÜR DIE ENTWICKLUNG DES FREMDENVERKEHRS IM OBEREN SELCATALE

Der obere Abschnitt des Selcatales zwischen Zalilog und Petrovo brdo und seine beiderseitige Berglandschaft bedecken umfangreiche Waldungen, zwischen denen auf sonneitigen Hochflächen und Bergkuppen Dörfer liegen, deren Bewohner ihren Lebensunterhalt aus der Holz- und Viehwirtschaft bestreiten, sich jedoch in letzter Zeit auch für die Entwicklung des Fremdenverkehrs interessieren. Für den

Ausflugs- und den sogenannten bauerlichen Tourismus bestehen hier recht günstige landschaftliche, verkehrsgeographische und kulturgeschichtliche Vorbedingungen. Der Autor setzt sie des näheren auseinander, erwägt den künftigen Nutzen des Fremdenverkehrs für die in Betracht kommenden Ortschaften und gibt Ratschläge, wie sie sich allmählich für die Aufnahme und Betreuung der Gäste vorbereiten und befähigen sollten.